

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, старшого дослідника Шкарупи Костянтина Вікторовича на дисертацію Пащинського Олександра Сергійовича «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні», представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дисертаційної роботи. Актуальність дослідження адміністративно-правових засад громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні набула особливої актуальності внаслідок консолідації демократичних інститутів під час правового режиму воєнного стану. В умовах поглиблення децентралізації влади та розширення фінансово-бюджетної самостійності територіальних громад, належний зовнішній контроль стає невід'ємним елементом забезпечення раціонального використання публічних ресурсів. Виклики, пов'язані з повномасштабною збройною агресією та адаптацією публічного управління до умов воєнного стану, вимагають вдосконалення механізмів підзвітності та прозорості на локальному рівні. Існування нормативних прогалин та відсутність уніфікованої правової бази у сфері громадського контролю значно ускладнює його ефективне застосування та потребує термінової наукової розробки методологічних засад удосконалення діяльності у вказаній сфері. Таким чином, аналіз адміністративно-правових засад громадського контролю є життєво необхідним для формування стійкої, прозорої та ефективної системи місцевого самоврядування. Вказане обумовлює актуальність дисертаційного дослідження О. С. Пащинського на тему: «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Структура роботи обумовлена метою, об'єктом і предметом дослідження. Мета роботи полягає у комплексному дослідженні теоретико-правових основ та адміністративно-правового механізму громадського контролю за діяльністю

органів місцевого самоврядування і шляхів удосконалення його адміністративно-правового забезпечення в Україні через використання зарубіжного досвіду та вітчизняної практики. Для досягнення визначеної мети у дисертації було поставлено і вирішено такі завдання:

- охарактеризувати феномен громадського контролю як чинник демократичного розвитку держави і суспільства;
- визначити поняття та особливості адміністративно-правового забезпечення громадського контролю;
- з'ясувати сутність діяльності органів місцевого самоврядування як особливого об'єкта громадського контролю;
- уточнити мету, принципи та функції громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні;
- охарактеризувати адміністративно-правовий статус суб'єктів громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування;
- з'ясувати форми та методи громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні;
- виділити напрями кодифікації законодавства в галузі громадського контролю за функціонуванням органів місцевого самоврядування;
- встановити особливості імплементації зарубіжного досвіду громадського контролю за функціонуванням органів місцевого самоврядування;
- виявити вектори підвищення ефективності виховання правової культури і толерантності суб'єктів правовідносин у галузі контролю громадськості.

Аналіз роботи свідчить, що всі завдання дисертаційного дослідження здобули своє вирішення, сформульовані при цьому висновки та пропозиції характеризуються достовірністю та належним ступенем обґрунтованості.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота належить до перших в адміністративно-правовій науці комплексних досліджень, які присвячені визначенню теоретико-правових основ та адміністративно-правового механізму громадського контролю за

діяльністю органів місцевого самоврядування і шляхів удосконалення його адміністративно-правового забезпечення в Україні через використання зарубіжного досвіду та вітчизняної практики.

У дисертації уперше охарактеризовано феномен громадського контролю як чинник демократичного розвитку держави і суспільства в умовах правового режиму воєнного стану, а також визначено, що розвиток інформаційних відносин у постмодерному суспільстві детермінує активізацію потреб і можливостей громадян систематично отримувати відомості про відповідність діяльності органів місцевого самоврядування очікуванням територіальної громади та громадянського суспільства в цілому, зокрема у сферах захисту цивільного населення від небезпек під час бойових дій та у зв'язку з переміщенням в інші регіони України, земельних правовідносин та містобудування, захисту навколишнього середовища тощо.

До позитивних аспектів роботи належить те, що автором виокремлено специфічні ознаки діяльності органів місцевого самоврядування як об'єкта громадського контролю: 1) існування дихотомії «максимальний обсяг прав органів місцевого самоврядування у вирішенні територіальних справ – максимальне обмеження державою прав територіальної громади й муніципальних органів», що у європейській практиці відповідає англосаксонській та іберійській моделям місцевого самоврядування, а в Україні протягом останніх років розвивається у напрямку децентралізації; 2) наявність нелінійної залежності між здатністю органів місцевого самоврядування в Україні виконувати свої функції і призупиненням діяльності місцевих рад відповідно до правового механізму утворення військово-цивільних і військових адміністрацій; 3) активний характер місцевого самоврядування, що проявляється у цілеспрямованому та організованому вчиненні ним активних дій або утриманні від їх вчинення; 4) наявність особливого суб'єкта місцевого самоврядування – територіальної громади, яка, з одного боку, є не об'єктом, а суб'єктом громадського контролю, з іншого боку, своєю електоральною та громадською активністю значним чином впливає на додержання принципу верховенства права

та якість публічно-управлінської діяльності на певній території; 5) контрольні заходи охоплюють діяльність органів місцевого самоврядування, а також їх посадових осіб, які діють від імені органу місцевого самоврядування; 6) існування специфічної мети діяльності, яка проявляється у вирішенні питань місцевого значення в межах Конституції і законів України, спостереженні за діяльністю органів місцевого самоврядування, зверненні для отримання публічних послуг, участі у прийнятті нормативних актів, а також здійсненні іншої взаємодії з органами місцевого самоврядування при реалізації ними функцій, зокрема при забезпеченні публічного порядку та безпеки на території окремої адміністративно-територіальної одиниці; 7) має системний та комплексний характер, що пояснюється здійсненням діяльності системою органів місцевого самоврядування у всіх напрямках суспільних відносин, які належать до компетенції місцевого самоврядування.

Досить цікавою є запропонована автором характеристика адміністративно-правового забезпечення громадського контролю і встановлено, що у XXI столітті праворозуміння змінюється у феноменологічному і герменевтичному аспектах, набуваючи рис індивідуального прагнення до справедливості й толерантності, що обумовлює створення великої кількості правових ідей, концепцій та уявлень стосовно адміністративно-правового регулювання громадського контролю.

Одним із найбільш цікавих аспектів роботи є те, що автором визначено концептуальні засади визначення суб'єктів громадського контролю за функціонуванням органів місцевого самоврядування, до яких запропоновано віднести: 1) територіальну громаду, органи самоорганізації населення та окремих громадян; 2) громадські об'єднання України – громадські організації, громадські спілки; 3) громадські ради при органах місцевого самоврядування; 4) засоби масової інформації; 5) міжнародні організації – у межах наданої фінансової (матеріально-технічної допомоги) з відновлення об'єктів критичної інфраструктури, закладів освіти та охорони здоров'я, житлових помешкань, зруйнованих внаслідок збройної агресії російської федерації.

У дисертації О. С. Пашинського містяться також інші цікаві у науковому плані і нові положення, рекомендації, висновки та узагальнення, які характеризують глибину авторського аналізу, широкий діапазон розглянутої проблематики, а також тісний зв'язок між адміністративно-правовою теорією та практикою діяльності органів місцевого самоврядування та суб'єктів, що здійснюють громадський контроль.

Слід відмітити, що представлена на рецензію робота відповідає затвердженій темі та складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Структура роботи повністю відповідає завданню з підготовки наукового дослідження.

Автором було проведено аналіз вітчизняних літературних джерел з обраної теми. Робота відповідно оформлена, грамотно написана, легко читається та сприймається. Автор добре знає проблему, вміє формулювати наукові та практичні завдання, знаходити адекватні засоби їх рішення.

В дисертації сформульовано цілий ряд нових та належно обґрунтованих наукових положень, що є внеском здобувача в юридичну науку. Результати теоретичного і практичного дослідження можуть бути використано під час викладання навчальних дисциплін для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю 081 «Право» та у практиці.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Висновки, узагальнення та пропозиції автора, підготовлені за результатами дослідження, були відображені у 17 наукових працях, з яких 4 – статті у національних фахових наукових виданнях, і 13 – тези доповідей на міжнародних, всеукраїнських та університетських конференціях, семінарах і круглих столах.

Результати дисертаційного дослідження доповідалися автором на наукових семінарах Науково-дослідного інституту публічного права, а також на таких міжнародних і всеукраїнських конференціях, семінарах і круглих столах: «Концепція соціальної безпеки в Україні» (м. Харків, 06 листопада 2020 року), «Людина, суспільство, держава: актуальні питання правового регулювання

взаємодії» (м. Харків, 10 грудня 2020 року), «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів, 10 грудня 2021 року), «Взаємодія громадянського суспільства з сектором безпеки і оборони: сучасні виклики» (м. Харків, Київ, 21 грудня 2021 року), «Зимові наукові читання – 2021» (м. Чернівці, 30 грудня 2021 року), «Діяльність державних органів в умовах воєнного стану» (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року), «Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклики глобального світу» (м. Полтава, 19-20 травня 2022 року), «Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану» (м. Київ, 24 травня 2022 року), «Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану» (м. Львів, 23 червня 2022 року), «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів, 09 грудня 2022 року), «Правова наука і державотворення в Україні в умовах сучасних викликів, породжених російською агресією» (м. Кривий Ріг, 19 травня 2023 року), «Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук ХХІ століття» (м. Біла Церква, 22 листопада 2024 року), «Права людини під час дії правового режиму воєнного стану» (м. Кривий Ріг, 10 грудня 2024 року).

Можна констатувати, що результати дисертаційного дослідження О. С. Пашинського відомі широкому колу наукової громадськості.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що логічно поєднані у дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 265 сторінок. Робота містить список використаних джерел із 310 найменувань на 36 сторінках.

Оформлення дисертації відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40. Порухень академічної доброчесності у дисертації та наукових працях, в яких висвітлено наукові результати дослідження О. С. Пашинського не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Разом із тим робота має певні недоліки і упущення, які потребують додаткових пояснень:

1. Враховуючи, що в роботі автор неодноразово підіймає питання правового регулювання громадського контролю за органами місцевого самоврядування під час правового режиму воєнного стану, варто було присвятити цьому окремий підрозділ дисертаційного дослідження, а не розпорошувати цю інформацію по всій роботі.

2. Автор лише фрагментарно розглядає проблеми, які виникають у правовому регулюванні адміністративної відповідальності за порушення законодавства про громадський контроль, у той час як важливість цього питання заслуговує більш широкого висвітлення у тексті та висновках роботи.

3. Не зовсім вдалим уявляється формулювання мети громадського контролю за функціонуванням органів місцевого самоврядування (підрозділ 2.1), яка полягає у встановленні відповідності (невідповідності) діяльності органів місцевого самоврядування нормам законодавства, забезпеченню прав, свобод і законних інтересів територіальної громади і її мешканців, їх участі у вирішенні питань місцевого значення. Оскільки «діяльність» і «забезпечення» у контексті дисертаційної роботи є почасти синонімічними поняттями, у даній дефініції простежується певна тавтологія.

Дані зауваження в певній мірі носять характер побажань та не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної роботи. Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в даній роботі, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад автора в юридичну науку.

Загальний висновок. Підсумовуючи, можна зробити висновок, що дисертація Пашинського Олександра Сергійовича «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні» сприймається як цілісне завершене монографічне дослідження, містить в собі наукові висновки і рекомендації, що мають істотне значення для правової науки, правотворчості та правозастосування, і відповідає вимогам МОН України. Рецензоване наукове дослідження, його результати та оформлення відповідають спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих

Рецензент –

Науково-дослідного інституту публічного права

ного права
слідник Костя